

Državni izpitni center

M 2 1 2 5 2 1 1 3

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Petek, 27. avgust 2021

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1

Strukturirane naloge

1. Identiteta in kultura

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	3	<ul style="list-style-type: none"> ♦ prilagajanje družbi ♦ učenje družbeno sprejemljivega vedenja/prevzemanje in opravljanje različnih vlog ♦ oblikovanje identitete in osebnosti 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	2	♦ Socializacija je proces, s katerim se družba reproducira, posamezniki se z njo naučijo družbeno sprejemljivega vedenja oziroma kulture	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	1	♦ šola	
	1	♦ sekundarna socializacija	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	4	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ družina ♦ skupine vrstnikov ♦ množični mediji ♦ prostočasne skupine ... 	Za navedbo in ustrezno predstavitev dveh dejavnikov 4 točke.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Posamezniki se lahko vključujejo v različne družbene skupine/mreže, prehajajo med njimi. ♦ Tako je mogoč (so)obstoje različnih identitet posameznika/posameznice, povezan z njegovimi oziroma njenimi različnimi družbenimi vlogami in pripadnostjo različnim družbenim skupinam. 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	1	♦ resocializacija	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.7	3	tri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Neustreznost resocializacijskega okolja. ♦ Posameznik je prisiljen v resocializacijo. ♦ Družba zavrača resocializirane osebe. ♦ Resocializira se odrasla oseba, z že zakoreninjenimi vzorci vedenja ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.8	1	♦ predstave o tipično moških in ženskih vlogah/različna socializacija glede na spol	
	2	dve od: ♦ različni odzivi staršev glede na otrokov spol (igračke, dolžina las ...) ♦ stereotipne vloge moškega in ženske v pravljicah ♦ izobraževanje v različnih smereh – usmerjanje v tipično moške in ženske poklice ...	
Skupaj	3		

2. Družbene različnosti in neenakosti

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	1	♦ mesto posameznika oziroma posameznice na hierarhični družbeni lestvici.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	2	♦ premoženje ♦ dohodek	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	1	♦ statusno neskladje (inkonsistenca)	
	1	♦ navedba konkretnega primera	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	2	♦ O ♦ Z ♦ Z ♦ Z ♦ O	Za pet pravilnih rešitev 2 točki, za štiri ali tri 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	3	tri od: ♦ Družba mora izbirati ljudi za različne položaje. ♦ Družba mora motivirati ljudi za opravljanje družbenih vlog v skladu z družbenimi pričakovanji. ♦ Vse družbene vloge niso enako zahtevne in ne zahtevajo enakih sposobnosti. ♦ Vse vloge niso enako funkcionalno pomembne za družbo. ♦ Družba s sistemom nagrad razporeja ljudi. ♦ Najbolj zahtevne in pomembne položaje zasedejo najbolj usposobljeni ljudje.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	1	♦ Podpirajo v kriznih trenutkih, posredujejo pomembne informacije, omogočajo pridobitev zaposlitve, dajejo materialno pomoč.	
	1	♦ So vir omejevanja, prepovedovanja, nadzorovanja in izključevanja.	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.8	1	♦ na podlagi vere/veroizpovedi/religije	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.9	1	dve od: ♦ spol ♦ sloj ♦ etnična pripadnost ♦ spolne usmerjenosti ♦ starost ♦ politično prepričanje ♦ rasa ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.10	2	dve od: ♦ Ženske so pogosteje zaposlene na slabše plačanih delovnih mestih (storitveni sektor). ♦ Ženske so pogosteje zaposlene za krajši delovni čas. ♦ »Ustavitev« kariere in napredovanja med nosečnostjo. ♦ Stereotipna vloga matere in žene ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.11	1	♦ večja zastopanost na slabše plačanih in nizko vrednotenih delovnih mestih	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.12	1	♦ Teorija (sub)kulture revščine trdi, da revni izoblikujejo posebne življenjske vzorce, vrednote in norme, ki tvorijo specifičen način življenja.	Za pravilno zamenjano besedo 1 točka.
	1	♦ Relativna revščina vključuje socialno in kulturno pomanjkanje, ki revnim ljudem preprečujeta, da bi se vključevali v družbo in pomembne družbene dejavnosti.	Za pravilno zamenjano besedo 1 točka.
Skupaj	2		

3. Verstva in verovanski sistemi

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	1	♦ religijska pripoved	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	4	dve od: ♦ religijski nauk: razlage, dogme, ortodoksije, herezije ... ♦ religijsko ravnanje: v ožjem smislu obredi, rituali; v širšem smislu navade, zapovedi, prepovedi v prehrani, oblačenju, sklepanju zakonskih zvez, spolnosti ... ♦ religijsko doživetje: usmerjanje navadnih občutij in čustev na religijski objekt ali uporaba fenomenološke razlage ♦ etična razsežnost: teonomna ali antroponomna, uporaba Webrove razlage ... ♦ religijske skupnosti: cerkev, denominacija, sekta, kult ♦ svete reči: sveti so lahko kraji, predmeti, osebe, dnevi ...; doživljajo se kot nekaj izjemnega, deležni so posebnega (straho)spoštovanja ...	Za ustrezno celovito predstavitev 2 točki, za delno ustrezno predstavitev 1 točka. Za le navedbo/poimenovanje izbrane sestavine 0 točk.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	1	dve od: ♦ Koran ♦ Vede ♦ Biblija. Nova zaveza ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	1	♦ enostavni supernaturalizem	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	1	♦ animizem ♦ teizem ♦ etične religije	Za tri pravilno navedene tipe religij 1 točka.
	1	♦ ustrezna predstavitev izbrane navedbe	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	1	♦ sekta	
	1	♦ denominacija	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.7	1	♦ cerkev ♦ kult	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.8	1	♦ pripisovanje smisla dogodkom, ki so za ljudi težavni, nepričakovani, nepredvidljivi, frustrirajoči (Parsons, Durkheim)	
	1	ena od: ♦ smrt ljubljene osebe ♦ izguba ali poslabšanje zdravja ♦ naravne nesreče ...	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.9	1	♦ zmanjševanje družbenega pomena religije, religijskega mišljenja, prevladovanje posvetnega življenja nad religijskim	
	2	dve od: ♦ ločitev cerkve od države ♦ zmanjševanje deleža vernih ♦ spremenjen/razrahljan odnos med verniki in verskimi ustanovami ♦ zmanjševanje obiska verskih obredov ♦ individualizirane oblike vernosti ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.10	1	♦ civilna religija	
	2	♦ Predstavijo ustrezen primer.	Za celovito ustrežno predstavitev 2 točki, za delno ustrežno 1 točka.
Skupaj	3		

4. Delo, moderne družbene organizacije in prosti čas

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	3	tri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Zaposlitev zavzema dobršen del življenja odraslih ljudi. ♦ Za veliko ljudi je glavni vir dohodkov in tako materialna osnova za zadovoljevanje potreb. ♦ Je pomemben dejavnik, ki določa družbeni status človeka v modernih družbah. ♦ Iz zaposlitve izhajajo nekatere socialne pravice. ♦ Poklic, ki ga človek opravlja, je pomemben vir osebne identitete ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Zaposlitev je delo, ki je družbeno regulirano, druge oblike dela niso ♦ Zaposlitev poteka v organizacijah/institucijah, druge oblike dela ne ♦ Zaposlitev je plačano delo, druge oblike dela pa ne nujno (razen dela na črno) ♦ Zaposlitvi je priznan status dela, drugim oblikam dela ne nujno ♦ Iz zaposlitve izhajajo nekatere socialne pravice, iz drugih oblik dela pa ne ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	1	♦ fleksibilne oblike zaposlitve	Kot pravilna rešitev se upoštevajo tudi prekarne zaposlitve oziroma prekarno delo.
	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ nižji dohodki ♦ majhne/nikakršne možnosti napredovanja ♦ manj socialnih pravic ♦ negotovost ... 	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	2	♦ Ugotavlja se po metodi ILO z anketiranjem. Med brezposelne uvrščajo osebe, ki v tednu, ko so bile anketirane, niso opravljale nobenega plačanega dela, v dveh tednih od anketiranja so pripravljene začeti opravljati neko plačano delo in v tednih pred anketiranjem so aktivno iskale zaposlitev.	Za celovit odgovor 2 točki, če v odgovor niso vključene vse značilnosti (manjka ena ali dve) 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	1	♦ registrirana brezposelnost	
	1	♦ Za brezposelne se štejejo vsi, ki so kot brezposelni prijavljeni na ustreznih zavodih.	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	2	♦ Podatki se ne ujemajo. Število registriranih brezposelnih je navadno večje od anketne brezposelnosti, kajti čeprav so ljudje prijavljeni kot brezposelni, ni nujno, da izpolnjujejo vsa merila, ki jih upoštevajo pri ugotavljanju brezposelnosti po metodi ILO.	Za celovit odgovor 2 točki.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.7	2	dve od: ♦ Nižja kakovost življenja brezposelnih. ♦ Kakovost se zniža tudi (še) zaposlenim, ker ostajajo njihove mezde na nižji ravni. ♦ Poglobljanje družbenih delitev. ♦ Socialna izključenost brezposelnih. ♦ Izguba smisla ter osebne in socialne identitete brezposelnih posameznikov ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.8	2	♦ Temeljni cilj sindikalne organiziranosti je ekonomska zaščita zaposlenih, zagotavljanje večje moči delojemalcev v odnosu do delodajalcev. Zavzemajo se za ustrezno plačilo za opravljeno delo, ustrezne delovne razmere, večjo socialno varnost ...	Za celovit odgovor 2 točki.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.9	2	ena od: ♦ Kolektivna pogajanja med sindikatom kot predstavnikom zaposlenih in delojemalci, rezultat je kolektivna pogodba, s katero so določene mezde, varnost delovnega mesta ... ♦ Stavka, ki je v mnogih državah (ne vseh) legalizirana kot sredstvo boja za pravice zaposlenih; je skrajno sredstvo, s katerim se s prekinitvijo dela poskuša prisiliti delodajalce k uresničitvi zahtev zaposlenih oziroma h kolektivnim pogajanjem.	Za celovito predstavitev enega ali drugega načina (sredstva) 2 točki.

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje elementov, pomembnih za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih/zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditve je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi/problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni predstavljen ustrezno, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo kulturo (materialno in nematerialno). ♦ Predstavijo okoliščine za spreminjanje kultur (npr.: izumi, odkritja, kolonizacijski procesi, vojne, gospodarska in politična odvisnost, globalizacija ...). ♦ Vključijo pojavne oblike: asimilacija, akulturacija, akomodacija, interkulturalizem, etnocid. ♦ Predstavijo in ovrednotijo globalizacijo kot kontekst spreminjanja kultur v sodobnih družbah. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ okoliščine, ki so vplivale na oblikovanje EU: <ul style="list-style-type: none"> – vzpostavitev partnerstva med tradicionalnima nasprotnicama (Francija in Nemčija) – poskus distanciranja Nemčije do svoje nacistične preteklosti – zlom angleškega in francoskega kolonializma in posledična slabitev Francije in Nemčije – blokovska razdelitev poveljne Evrope ♦ temeljne institucije EU: <ul style="list-style-type: none"> – Svet EU (v preteklosti se je imenoval Svet ministrov); skupaj z Evropskim parlamentom sprejema zakone in usklajuje politike držav članic – Evropska komisija; evropska »vlada« – Evropski parlament; zakonodajna oblast, sestavljena iz voljenih poslancev – Sodišče Evropske unije – Računsko sodišče 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ časovna umestitev uvajanja obveznega šolanja in ekspanzije šolanja (18./19. stoletje, od 60. let 20. stoletja naprej) ♦ analiza družbenih okoliščin uvajanja obveznega šolanja (vpliv modernizacijskih procesov: ekonomskih, političnih, kulturnih ...) ♦ analiza družbenih okoliščin, v katerih je prišlo do ekspanzije šolanja (pospešena ekonomska rast, pričakovanja, širjenje možnosti šolanja pomeni učinkovito naložbo v človeški kapital, povezovanje večjih možnosti šolanja z uveljavljanjem ideje pravičnosti in načela meritokracije ...) 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo Mertonovo razumevanje anomalije. ♦ Predstavijo in razpravljajo o strukturni napetosti in vzrokih za nastanek te napetosti. ♦ Predstavijo načine prilagoditve na strukturno napetost. ♦ Predstavijo pogled konfliktne perspektive. ♦ Kdo ima večjo družbeno moč. ♦ Kako se to kaže pri sprejemanju odločitev. ♦ Naštejejo kriminalna dejanja ekonomsko in politično močnejših skupin/posameznikov/kriminal belih ovratnikov. ♦ Primerjajo oba pogleda/podobnosti in razlike. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Pojasnijo funkcije znanosti (praktične, spoznavne, kulturološke). ♦ Razložijo pomen avtonomije znanosti, etike in vprašanj, ki se nanašajo na uporabo znanstvenih spoznanj. ♦ Uporabijo primere v argumentaciji. 	Za polno število točk je potrebna smiselna povezanost odgovorov.

Skupno število točk IP 2: 40